

*Др Бернадет Бордаш, редовни професор
Правног факултета у Новом Саду*

**ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О ПРИЗНАЊУ
И ИЗВРШЕЊУ ОДЛУКА О СТАРАЊУ О ДЕЦИ
И О ПОНОВНОМ УСПОСТАВЉАЊУ
ОДНОСА СТАРАЊА – ИЗВОР
МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА
У СРБИЈИ**

***Сажетак:** Рад се бави Европском конвенцијом о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању старања који чини извор међународног приватног права Србије од 2002. године. Као вишестрана међународна конвенција она у хијерархијском реду примене долази испред одредаба чланова 87-95 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља и уводи специјалан режим егзекватуре у домаће право. Први део рада посвећен је анализи садржаја Конвенције, а други коментару одређених питања поводом једне одлуке из домаће судске праксе.*

***Кључне речи:** хијерархија извора међународног приватног права, признање и извршење страних судских одлука, одлуке о старању о деци, противправно одвођење детета*

Европска (или Луксембуршка) конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања, која је усвојена од стране Савета Европе још 20. маја 1980. године у Луксем-

бургу (у даљем тексту: Конвенција) ступила је на снагу у односу на Савезну Републику Југославију 1. маја 2002. године. Закон о потврђивању ове Конвенције усвојен је 9. маја 2001.¹, а инструмент о приступању је положен код Генералног секретара Савета Европе 18. 01. 2002. године, заједно са изјавом о резерви на одредбу члана 6, став 1 тачка (б) Конвенције² и информацијом о органу који ће делати као централни орган. Конвенција обавезује Србију од 1. маја 2002. године, а улогу централног органа обавља Министарство правде Републике Србије³.

Ова Конвенција у домаћем међународном приватном праву је значајна из више разлога: најпре, регулише признање и извршење одлука о старању о деци и одлука о поновном успостављању односа старања и као таква она је израз потребе међународне заштите деце и уважавања (најбољег) интереса деце приликом одлучивања о њиховом старању, што је у складу са Конвенцијом о правима детета из 1989. године⁴; с обзиром на предмет који уређује и на поље примене Конвенција се у хијерархији извора међународног приватног права Србије налази изнад домаћих извора имајући у виду да је Србија као правна наследница Државне заједнице Србија и Црна Гора, односно Савезне Републике Југославије такође држава чланица и Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце⁵, чији је предмет регулисања сличан у делу који се односи на поновно успостављање односа старања, требало би водити рачуна и о односу ове две конвенције⁶ и сагледати могућности њихове примене.

Deleted: ima značaja sa dva aspekta: s obzirom da

Deleted: s druge strane,

Deleted: a

Deleted: a

Deleted: (SRJ) ugovornica

Deleted: posledicama

Deleted: (u daljem tekstu: Haška konvencija)

Deleted: ,

Deleted: obratiti pažnju i na odnos ove dve konvencije

Deleted: , s obzirom na njihove predmete i redosled

Formatted: Serbian (Latin, Serbia)

Formatted: Serbian (Latin, Serbia)

¹ Видети Сл. лист СРЈ – Међународни уговори бр. 1/2001.

² Члан 6: “1. Осим у случају посебних споразума закључених између централних органа и одредби става 3 овог члана: а) саопштења упућена централном органу замољене државе се састављају на језику или на једном од званичних језика те државе или им се прилаже превод на тај језик; б) централни орган замољене државе ће ипак прихватити саопштења састављена на француском или енглеском језику или праћена преводом на један од ових језика. ... 3. Држава уговорница може да искључи потпуну или делимично примену одредби става 1, тачке б овог члана. Када је држава уговорница изразила ову резерву свака друга држава уговорница може исто тако да је примени према тој држави.”

³ Видети <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=105&CM=8&DF=11/11/2006&CL=ENG&VL=1>.

⁴ Сл. Лист СФРЈ, 15/90.

⁵ Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори, 7/91.

⁶ Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце односи се на поновно успостављање односа старања у случајевима у којима је дошло до *противправног* одвођења или задржавања деце док код Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања не садржи ово ограничење: Хашка конвенција се примењује и у случајевима када у земљи у којој дете има своје редовно боравиште и из које је дете одведено не постоји одлука о старању док се Европска конвенција заснива на признавању и извршавању одлука о старању и прописује за те одлуке посебан режим.

Овај рад се бави Европском конвенцијом о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања само са аспекта њеног места међу изворима међународног приватног права у Србији а поводом једне одлуке домаћег суда. Први део овог рада посвећен је Европској конвенцији – његовом предмету и механизму правне помоћи предвиђеном ради реализације њених циљева. Предмет другог дела рада је и коментар једне одлуке из домаће судске праксе.

I Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања

1. Циљеви и статус

Државе чланице Савета Европе су на 12. Конференцији европских министара правде у Луксембургу (20. маја 1980. године) усвојиле текст и отвориле за потписивање Европску конвенцију о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања. Конвенција полази од констатације да приликом одлучивања о старању о детету одлучујући значај има интерес детета и да ће бољу заштиту тог интереса обезбедити институционализовање мера којима се олакшава признање и извршење одлука о старању о детету; истиче право родитеља на виђење с дететом као нормалну последицу права на старање и констатује пораст броја случајева бесправног премештања деце преко међународних граница и жељу за увођењем прописа који омогућавају поновно успостављање односа старања о деци када је старање самовољно прекинуто. Имајући ово у виду, Конвенција има за циљ да успостави *правну сарадњу* између органа држава уговорница која ће омогућити да се олакша признање и извршење одлука о старању о деци и да се обезбеди поново успостављање односа старања у случају да је дете премештено у другу државу.

Конвенција је отворена за потписивање државама чланицама Савета Европе, а државе које нису чланице Савета Европе могу јој приступити. Ступила је на снагу 1. септембра 1983. године, а на дан 11. новембра 2006 је имала 35 чланица⁷, укључујући и Србију.

⁷ Државе чланице Европске конвенције на дан 11. новембра 2006. г.: Аустрија, Белгија, Бивша Југословенска Република Македонија, Бугарска, Црна Гора, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Грчка, Холандија, Исланд, Ирска, Италија, Кипар, Латвија, Лихтен-

2. Структура Конвенције

Конвенција најпре даје дефиниције појмова битних за предмет регулација (члан 1), а потом уређује механизам успостављања правне сарадње између органа држава уговорница (Део I – Централни органи), признање и извршење одлука и поновно успостављање старања о деци (Део II), поступак признања одлука (Део III), дозвољене резерве уз Конвенцију (Део IV), однос Конвенције према другим међународним инструментима (део V) и завршне одредбе (део VI).

1) Појмови

У члану 1 одређени су појмови у смислу у коме се употребљавају у Конвенцији и приликом примене Конвенције.

Појам детета је одређен с обзиром на два кумулативна критеријума: године живота и право детета да само одлучује о сопственом месту боравка, тј. резиденцији⁸. Дете је свако лице које није напунило 16 година живота, без обзира на његово држављанство. Други критеријум је одређен негативно, тј. дететом ће се сматрати свако лице које још није напунило 16 година живота и које нема право да само одређује своје место боравка. За ово питање је меродавно било закон (право) дететовог уобичајеног боравишта, било закон његовог држављанства, било домаћи закон замољене државе. Појмови уобичајеног боравишта и држављанства нису дефинисани у Конвенцији, стога се они морају одредити с обзиром на национално право сваке државе чланице, с тим да се приликом одређења уобичајеног боравишта детета ослонац може наћи у правилима 7-11 Резолуције (72) комитета министара Савета Европе о стандардизацији правних појмова «домицил» и «резиденција».⁹

штајн, Литванија, Луксембург, Мађарска, Малта, Молдавија, Монако, Немачка, Норвешка, Пољска, Португалија, Румунија, Србија, Словачка, Шпанија, Швајцарска, Шведска, Турска, Уједињено Краљевство .

⁸ У преводу Конвенције на српски језик, у тачки а) става 1 употребљен је израз “које нема право да само одређује своје *пребивалиште*”, док је у енглеском тексту коришћен израз “place of residence”, који се разликује и од појма уобичајеног боравишта и од појма пребивалишта. С обзиром на предмет и циљ Конвенције и у српском тескту би био адекватнији израз боравиште, или, чак, резиденција због тога што одвођење детета од стране другог родитеља може да се догоди уз сагласност детета које има године живота које омогућују веродостојно и озбиљно обликовање жеље и воље, али само одвођење не конституише ни уобичајено боравиште, ни пребивалиште.

⁹ Видети Explanatory report on the European convention on recognition and Enforcement of Decisions concerning Custody of Children and on Restoration of Custody of Children (ETS no.

Имајући у виду да одлуке о старању у државама чланицама Савета Европе већином доносе судови, али да у неким државама ово овлашћење имају и органи управе¹⁰, у Конвенцији *орган* означава сваки судски орган или орган управе.¹¹

Одлука о старању која је пододна за признање и извршење одређена је у тачки ц) члана 1 као «свака одлука органа уколико се односи на старање о личности детета, укључујући право да се одреди његово пребивалиште¹², или се односи на право на виђење с њим»¹³. У овој дефиницији потребно је ближе одредити које се одлуке односе на старање и шта се подразумева под *старањем о личности детета*. Старање о личности обухвата физичко и здравствено старање, бригу о моралном и интелектуалном васпитању уопште, укључујући образовање и похађање одређене школе¹⁴. Старање о личности детета подразумева и право да се одреди његово боравиште (пребивалиште, према домаћем законодавцу). Ствараоци Конвенције су сматрали да због разлика у схватањима појединих држава не треба дати стриктну дефиницију, већ да у случају сумње о томе да ли нека активност или нека одлука лица које има право на старање чини део старања о личности детета, одлуку доноси суд замољене државе (по свом праву) и тако одлучује о томе да ли одлука суда државе порекла спада под домашај конвенције. Одлука о старању је и одлука која се односи на право на виђење са дететом (члан 11).

Одлука о старању је свака одлука која се односи на старање. Уколико се одлука не односи ни на старање о личности детета, ни на право одлучивања о месту боравишта детета, ни на право на виђење детета, таква одлука не спада у област примене Конвенције. Према Објашњењу¹⁵ које је издато поводом усвајања Конвенције, она се нарочито не примењује на одлуке које се односе само на законско заступање или на давање сагласности у имовинским питањима.¹⁶ Уколико, међутим, одлука о законском заступању има директан ефекат и на признање права на старање или на његово вршење, она у том делу спада у област примене Конвенције, као

105). (У даљем тексту: Explanatory report); <http://conventions.coe.int/Treaty/B/cadreprincipal.htm>

¹⁰ На пример, у Данској, Норвешкој, Швајцарској, видети Ехпланатору репорт.

¹¹ Видети Закон о браку и породичним односима Србије

¹² Видети белешку бр. 6.

¹³ На основу превода Конвенције у Сл. листу СРЈ, 1/2001.

¹⁴ Видети Explanatory report, тачка 19.

¹⁵ Објашњење (Explanatory report) није аутентично тумачење Конвенције, али може послужити као помоћ при интерпретацији Конвенције, т. II.

¹⁶ Видети Explanatory report, т. 18.

одлука која се *односи* на старање. У таквом случају лице које захтева признање или извршење треба да докаже да, према праву које је суд порекла одлуке применио при доношењу одлуке о законском заступању, та одлука укључује и права или обавезе које се *односе* на старање. Осим одлуке о праву на виђење и одлука којом се само налаже повратак детета у место у коме се оно налазило пре одвођења јесте одлука која се *односи* на старање.

Из одредбе члана 7 произлази да се Конвенција примењује само на одлуке о старању које су донесене у некој од држава уговорница, чиме је одређен територијални домашај Конвенције.

Бесправно одвођење у смислу Конвенције обухвата три ситуације (тачка д члана 1). Основна је она у којој се дете одводи преко међународне границе, а тај акт представља кршење одлуке о старању која је донесена и која је извршена у једној држави уговорници. Друга ситуација која се квалификује као бесправно одвођење јесте она у којој дете не буде враћено преко међународне границе по истеку времена одређеног за остваривање права на виђење или по истеку било ког привременог боравка на територији различитој од оне на којој се старање спроводи. Најзад, бесправним одвођењем се сматра и оно које је оглашено противправним у смислу члана 12 *након* самог одвођења. Према Конвенцији, противправно (према преводу Конвенције на српски језик: бесправно) одвођење претпоставља постојање *одлуке о старању*, али из одредби члана 12 произлази да примени Конвенције има места и у оним случајевима у којима, на основу националног права, старање постоји *ex lege*.

2) Део I – Централни органи (чл. 2-6)

Одредбе чланова 2-6 треба да осигурају успостављање *сарадње* између органа држава уговорница која се базира на правној помоћи ради постизања циљева Конвенције, а све с обзиром на хитну природу акција и поступака и такву природу предмета признања и извршења одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања. Конвенцијом је предвиђено именовање централних органа¹⁷ у државама уговорницама као органа правне сарадње између држава уговорница. Осим међусобне сарадње између централних органа, Конвенција ставља у задатак тим органима и подстицање сарадње између надлежних органа њихових држава.

¹⁷ На основу члана 2 Конвенције Закон о потврђивању Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања у члану 3 одређује као централне органе органе управе надлежне за послове правде Републике Србије и Републике Црне Горе.

Међусобна сарадња централних органа која има за циљ олакшање спровођења Конвенције обухвата прослеђивање захтева надлежних органа ради добијања информација о правним или чињеничним питањима поступака у току, достављање – на основу захтева – обавештења о праву (прописима) које се односи на старање о деци и о изменама тог права, као и међусобно обавештавање о било којој тешкоћи која може настати у примени Конвенције и, уколико је то могуће, отклањање препрека у примењивању Конвенције.

3) Део II – Признање и извршење одлука и поновно успостављање старања о деци (чл. 7-12)

Ово је централни и супстанцијални део Конвенције који садржи правила признања и извршења одлука о праву на старање у државама уговорницама, а да би се таквим признањем и извршењем обезбедила већа заштита добробити детета, с тим да се право родитеља на виђење с дететом сматра нормалном последицом права на старање¹⁸.

Члан 7 садржи општу одредбу, према којој ће се одлуке које се односе на старање, које су донесене у једној Држави уговорници признати у било којој другој Држави уговорници, као што ће се одлуке које су извршене у држави (чланици) порекла извршити у било којој другој Држави чланици. У складу са овом одредбом, Конвенција предвиђа *три* различите ситуације и за сваку од њих поставља специфичне услове.

- а) Члан 8 – Одредбе овог члана се примењују када дође до бесправног одвођења детета чија су оба родитеља, као и дете – у тренутку покретања поступка о праву на старање у држави у којој је одлука донета или у време бесправног одвођења, ако је до овог дошло раније – имали само држављанство те државе а дете је имало и уобичајено боравиште у тој држави. Уколико се у оваквој ситуацији захтев за враћање детета поднесе у року од 6 месеци од дана бесправног одвођења, централни орган замољене државе ће одмах предузети мере за враћање детета ради поновног успостављања односа старања. У оваквом случају треба утврдити само постојање наведених чињеница (став 1). Ако се у замољеној држави мере за враћање детета могу предузети само посредством судских органа, у поступку поводом ситуације из члана 8 се неће примењивати ниједан од разлога за одбијање признања и извршења које Конвенција предвиђа као сметње (став 2).

¹⁸ Видети циљеве Конвенције у њеном уводу, алинеје 3 – 4.

Став 3 члана 8 покрива и право на виђење и прописује исти начин поступања. Уколико дете не буде враћено на време из иностранства, куда је одведено на основу оставривања права на виђење (на основу овереног споразума између лица које се стара о детету и другог лица или на основу одлуке надлежног органа), однос старања ће се поново успоставити, под условом да је захтев поднесен неком од централних органа у року од 6 месеци, а уколико је за поновно успостављање односа старања неопходан судски пут, ниједан од разлога за одбијање егзекватуре из Конвенције се неће применити (став 3).

б) Члан 9 – Одредбе овог члана примењују се на случајеве противправног одвођења детета који нису покривени ставом 1 члана 8. Уколико је *захтев за враћање детета поднет централном органу у року од 6 месеци од дана одвођења*, признање и извршење одлуке о старању о деци може да се одбије само због једне од следећих сметњи:

- (1) ако је повређено право одбране: ако је одлука донесена због *изостанка* туженог или његовог пуномоћника, а туженом није благовремено и уредно извршено достављање акта о покретању поступка да би могао да припреми своју одбрану; међутим, неће постојати ова сметња, уколико достављање није извршено због тога што је тужени скривао место боравка од лица које је покренуло поступак у земљи порекла одлуке;
- (2) ако је одлука о старању донесена због изостанка туженог или његовог пуномоћника, а надлежност органа који је донео одлуку *није* заснована на једној од следећих чињеница: (i) уобичајеном боравишту туженог, (ii) последњем заједничком уобичајеном боравишту родитеља детета, а бар један од родитеља је и даље имао уобичајено боравиште у земљи порекла одлуке, (iii) уобичајеном боравишту детета (недовољно чврста веза између органа који је донео одлуку и страна у спору);
- (3) ако је одлука неспојива са одлуком о старању која је пре одвођења детета постала *извршна* у замољеној држави, осим ако је дете годину дана пре његовог одвођења имало уобичајено боравиште на територији државе молиље¹⁹.

¹⁹ Циљ ове одредбе јесте да се спречи да повољнија одлука органа државе у којој дете није имало уобичајено боравиште у време када је одлука донесена послужи као сметња за признање и извршење одлуке о старању државе молиље, а пошто дете буде бесправно одведено на територију замољене државе, видети: Explanatory report, тачка 43.

Из одредбе става 2 члана 9 произлази да се режим успостављен Конвенцијом у погледу признања и извршења одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања примењује не само у случајевима када се заинтересована лица користе механизмом сарадње централних органа држава уговорница, *већ у сваком случају када су испуњени услови за примену Конвенције*. Заинтересоване стране не морају да се обрате централним органима, већ директно надлежним органима одређене државе, које су обавезне да поступе по одредбама Конвенције и да донесу одговарајуће одлуке.

Чланом 9 је, такође, прописано да контрола одлука донесених у некој од држава уговорница у поступку признања и извршења у другој држави чланици ни у ком случају не обухвата контролу по меритуму (став 3).

- в) Члан 10 – Овај члан се односи на све друге ситуације које нису покривене одредбама чланова 8 и 9, укључујући и случајеве када не постоји бесправно одвођење или када се захтев за повратак детета подноси по протеку рока од 6 месеци од дана одвођења. Признање и извршење одлука једне од држава уговорница у некој другој држави чланици може да буде одбијено не само по некој од сметњи из члана 9, већ и ако постоји неки од следећих разлога:
- (1) ако су дејства одлуке *очигледно* супротна основним начелима права замољене државе које се односи на породицу и на децу (овим се омогућује одбијање егзекватуре уколико би она очигледно била у супротности са основним принципом добробити детата²⁰);
 - (2) ако суд признања утврди да, због промењених околности – које укључују протек времена, али не и једноставну промену боравишта детета по бесправном одвођењу – дејства првобитне одлуке *очигледно* не одговарају више добробити детета²¹;
 - (3) ако је у време покретања поступка пред органом државе порекла одлуке дете имало држављанство замољене државе или је имало тамо уобичајено боравиште, а таква веза није постојала са државом порекла; или ако је дете имало и држављанство државе порекла одлуке и замољене државе а уобичајено боравиште је имало у замољеној држави;

²⁰ Видети Explanatory report тачка 47.

²¹ Уколико суд егзекватуре нађе да су се околности промениле с обзиром на појаву нове чињенице може да одбије признање или извршење пошто одлука није у интересу добробити детета; ако се захтев за егзекватуру поднесе дуго времена после бесправног одвођења, дете је могло да се прилагоди новој средини, те може да буде противно његовом интересу враћање у место ранијег боравишта – основ одбијања егзекватуре није у промени боравишта, већ у чињеници да се дете интегрисало у нову околину, видети: Explanatory report, тачка 48.

- (4) ако је одлука у супротности са одлуком донесеном у замољеној држави или са одлуком донесеном у трећој држави, а признатој у замољеној држави, под условом да су наведене одлуке донесене у *поступцима који су започети пре подношења захтева* за егзекватуру и уколико је одбијање признања и извршења у интересу добробити детета.

Став 2 члана 10, с обзиром на ситуације на које се односи, одређује случајеве у којима поступак признања и извршења одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања *може* да буде *прекинут*²². Суд замољене државе може да одреди рок у коме би требало обавити радње које служе као разлог прекиду²³, а уколико се тај рок не испоштује, поступак признања и извршења би се наставио.

- г) Члан 11 – Предмет одредаба овог члана је право на виђење. Одлуке о праву на виђење, као и одредбе о праву на виђење одлуке која се односи на право на старање признају се и извршавају под истим условима као и одлуке о старању о деци. Међутим, с обзиром на разлике у правима држава уговорница које се тичу услова остваривања овог права, надлежни органи замољене државе могу *изменити и допунити* одлуке о виђењу донесене у некој другој држави чланици да би их прилагодили месним околностима у којима се виђење остварује (на пример, школски и други празници). При томе треба водити рачуна нарочито о обавезама страна које су у овом погледу преузеле.

Став 3 члана 11 се односи на остваривање права на виђење *ex lege*, тј. када не постоји одлука о праву на виђење (нити о праву на старање), или када је одбијено признање и извршење одлуке о праву на старање. У таквој ситуацији централни орган замољене државе може да, на захтев лица које претендује на право на виђење, поднесе захтев надлежном органу да донесе одлуку о праву на виђење.

- д) Члан 12 – Последња ситуација коју уређује овај део Конвенције односи се на *поновно успостављање односа старања*. Ту спадају

²² У преводу Конвенције на српски језик у ставу 2 члана 11 користи се реч *обуставити*: “У истим случајевима, поступци за признање и извршење могу да се *обуставе* из једног од следећих разлога”, што је грешка, пошто из смисла признања и извршења страних одлука, као и разлога који су наведени (видети следећу белешку) произлази да је овде реч о прекиду поступка; овај став потврђује и Explanatory report, тачке 55-58.

²³ Поступак признања и извршења може се прекинути: а) ако је започет поступак преиспитивања одлуке по редовном правном леку; б) ако је у замољеној држави у току поступак који се односи на старање о деци, који је започет пре него што је покренут поступак у држави порекла одлуке; ц) ако је нека друга одлука о старању о деци предмет поступка за извршење или предмет неког другог поступка који се односи на признање одлука

случајеви у којима се право на старање остварује *ex lege*, или *de facto* (што не мора да буде истовремено и *ex lege*), дакле, случајеви у којима *не* постоји одлука о праву на старање донесена у било којој држави чланици. Уколико у таквим ситуацијама дете буде бесправно одведено у иностранство од лица које је остваривало старање *ex lege* или *de facto*, не би постојао конвенцијски режим за поновно успостављање старања, јер се Конвенција базира на постојању одлуке о старању. Због тога надлежни орган треба да донесе одлуку о старању *после* бесправног одвођења детета. Одлука мора да има два елемента: мора да утврди *ко има право на старање*, да би то лице могло да захтева повратак детета, и мора да констатује да је одвођење детета *противправно*. Према званичном објашњењу уз Конвенцију²⁴ за циљеве примене члана 12 била би довољна одлука којом се налаже повратак детета у место одакле је противправно одведено. Одлука донесена *после* противправног одвођења детета на захтев било ког заинтересованог лица у једној од држава уговорница биће призната и извршена у некој другој држави чланици према одредбама Конвенције.

4) Део III – Поступак (чланови 13-16)

Одредбе овог дела Конвенције уређују одређена питања у вези са самим поступком признања и извршења одлука о старању и поновном успостављању односа старања која, у првом реду служе томе да се ефикасним и хитним поступањем у замољеним државама омогући успостављање пређашњег стања (враћање детета и остваривање права на старање) у државама порекла одлуке. С друге стране, Конвенција афирмише и принцип најбољег интереса, односно добробити детета, прописујући саслушање детета у одређеним случајевима (члан 15).

Највећи значај за остваривање циљева Конвенције има одредба члана 14. Ту је прописано да ће државе чланице Конвенције приликом признања и извршења одлуке о старању о детету примењивати једноставан и хитан поступак. Ову одредбу би требало схватити као позив државама уговорницама да олакшају поступак признања и извршења одлука о старању и о поновном успостављању односа старања (нарочито у случајевима из чланова 8 и 9) уколико је то, с обзиром на правни систем, изводљиво. Произлази да је у погледу поступка *меродаван lex fori*, али да би било пожељно да државе уговорнице прилагоде процедуру да би се ефикасније остваривали циљеви Конвенције.

²⁴ Видети Explanatory report, тачке 61-62.

Остваривању циљева Конвенције служе и одредбе члана 13 којима је прописано које исправе се прилажу уз захтев за признање и извршење одлуке о старању, као и одредба члана 16, према којој се не може захтевати никаква легализација, ни слична формалност.

5) Део IV – Резерве (чланови 17-18)

Овај део Конвенције садржи изузетно важне одредбе са аспекта примене и ефикасног остваривања циљева Конвенције што обезбеђују одредбе Дела II – Признање и извршење одлука и поновно успостављање старања о деци. Наиме, чланом 17 је допуштено државама уговорницама да стављају резерве на примену одредаба чланова 8 и 9, уколико сматрају да су конвенцијска решења о признању и извршењу одлука, у случајевима који су дефинисани у тим члановима, неприхватљива са аспекта њиховог правног система.

С обзиром да је у ставу 2 члана 8 предвиђено да се неће применити ниједан од разлога за одбијање признања и извршења одлуке које предвиђа Конвенција (то су разлози из чланова 9 и 10), а у ставовима 1 и 2 члана 9 Конвенција предвиђа само ограничени број разлога за одбијање признања и извршења одлуке, свака држава уговорница може да изјави резерву (исто се односи и на случај из става 3 члана 8). Резерва ће омогућити да се у замољеној држави у поступку признања и извршења одлука о старању које су донесене у некој другој држави чланици одбије егзекватура позивом на све или неки од разлога за одбијање који су наведени у члану 10. Ово практично значи да постоји могућност да се у свим случајевима који су дефинисани у члановима 8 и 9, или у једном од њих, као и у члану 10, одлуке преиспитују по разлозима из члана 10. Ти разлози су, подразумева се, другачији од разлога појединих националних права, али тиме се, ипак, крњи циљ и нарушава замишљени режим ове Конвенције²⁵.

Последица изјављене резерве јесте да ће се у погледу одлука које су донесене у држави чланици поступати по начелу реципроцитета: одлука те државе може да буде одбијена у свакој другој држави чланици из истог додатног разлога који је она назначила у резерви (став 2 члана 17).

Резерва може да буде стављена и на примену одредбе члана 12 (признање одлуке о старању о детету која је донесена после бесправног одвођења детета), тј. држава уговорница може да изјави да није везана одредбом тог члана, с последицом да се одредбе тог члана неће примењивати на одлуке државе чланице која је изразила овакву резерву (члан 18).

²⁵ Видети, такође, Explanatory report, тачке 70-74.

На основу одредаба Дела IV Конвенције следеће државе чланице су изјавиле резерве: Бугарска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 примењиваће се разлози прописани у ставу 1 члана 10; Чешка – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 примењиваће се разлози прописани у ставу 1 члана 10; Данска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 или у једном од тих чланова примењиваће се разлози одређени у члану 10; Финска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 примењиваће се одредбе о разлозима за одбијање егзекватуре из члана 10; Немачка – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење одлука о старању ће бити одбијено из разлога наведених у тачкама а и б става 1 члана 10; Грчка – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9, признање и извршење одлука о старању ће бити одбијено из разлога наведених у члану 10; Исланд – у случајевима који су наведени у члановима 8 и 9, или у једном од ових чланова признање и извршење одлука о старању може да буде одбијено из разлога одређених у члану 10; Италија – приликом полагања инструмента о ратификацији изјавила резерву на основу члана 17 Конвенције; Лихтенштајн – у случајевима који су доређени члановима 8 и 9 код признања и извршења одлука које се односе на старање неће се примењивати одредбе тачака а, б и д става 1 члана 10; Литванија – у случајевима који су наведени у члановима 8 и 9, или у једном од ових чланова признање и извршење одлука о старању може да буде одбијено из разлога одређених у члану 10; Малта – придржава право да у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 или у једном од тих чланова одбије признање из било ког разлога који су наведени у ставу 1 (а, б, ц и д) члана 10; Норвешка – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење се може одбити из било ког разлога који је наведен у члану 10; Пољска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење се може одбити из било ког разлога који је наведен у члану 10; Шведска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење се може одбити из било ког разлога који је наведен у члану 10; Швајцарска – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење се може одбити из разлога који је наведен у тачци д става 1 члана 10; Уједињено Краљевство – у случајевима који су одређени у члановима 8 и 9 признање и извршење се може одбити из било ког разлога који је наведен у члану 10.²⁶ Приликом приступања Конвенцији СРЈ није изразила резерву на основу чланова 17 и 18.

²⁶ Видети <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/cadreprincipal.htm>

6) Део VI – Други инструменти (чланови 19 и 20)

У овом делу је уређен однос ове Конвенције и других извора права који у потпуности или делом регулишу иста питања. Одредбе се односе на следеће ситуације:

- а) други међународни инструмент на снази између државе порекла одлуке и замољене државе – примениће се тај инструмент, ако је повољнији за добијање признања и извршења;
- б) било који извор замољене државе који није заснован на међународном уговору – примениће се извор замољене државе, ако је повољнији за добијање егзекватуре²⁷;
- в) међународни инструмент на снази између државе уговорнице Конвенције и државе неугворнице – примениће се међународни инструмент;
- г) унификовано право (постојеће или будуће²⁸) у области старања о деци или посебан систем признања и извршења одлука у овој области који је на снази између две или више држава уговорница ове Конвенције – државе чланице ће примењивати у међусобним односима те изворе уместо Конвенције или неког њеног дела, уз претходно пријављивање Генералном секретару Савета Европе.

7) Део VI – Завршне одредбе (чланови 21-30)

Завршне одредбе обухватају питања ступања на снагу Конвенције, одређивање територијалног домашаја Конвенције с обзиром на могућност стављања територијалне резерве, правила која се односе на нејединствени правни поредак, дозвољене резерве, сарадњу централних органа у вези проучавања и олакшавања спровођења Конвенције, правила отказивања Конвенције, правила ступања на снагу Конвенције.

²⁷ Видети Explanatory report, тачке 75-76.

²⁸ Видети, на пример, Регулативу Савета (ЕЗ) бр. 2201/2003 о надлежности и признању и извршењу пресуда у брачним стварима и стварима родитељске одговорности, којом се ставља ван снаге Регулатива (ЕЗ) бр. 1347/2000, OJ L 338, 23. 12. 2003., стр. 1.

II Један случај примене Европске конвенције у домаћој судској пракси

Окружни суд у Београду је решењем III P1.117/04 од 25. јуна 2004. године признао страну судску одлуку – решење о привременој мери суда у Немачкој којом је право одређивања боравка малолетног детета пренето на мајку – предлагача у овој ствари, а оцу детета – противнику предлагача је наложено да заједничко дете сместа изручи мајци. Поводом жалбе противника предлагача – оца детета Врховни суд Србије је потврдио ову одлуку првостепеног суда.²⁹

Formatted: Tekst-reg

1) Чињенице случаја

Малолетно дете (рођено 1996. године), које има држављанство државе А и држављанство Србије живи од рођења са својим родитељима, мајком – држављанком државе А и оцем – држављанином Србије у Немачкој. Иако родитељи никад нису били у браку живели су заједно, на истој адреси у Немачкој до 2003. године када се отац одселио на другу адресу. Дете је наставило да живи са мајком, а са оцем је проводило викенде. Дете похађа школу у месту уобичајеног боравка, а за време распуста често посећује бабу са очеве стране која живи у Србији. Отац је у фебруару 2004. године узео дете за викенд и требало је да га врати за два дана. Он је, међутим, дете одвео у Србију и оног дана када је требало да га врати мајци телефонски обавестио мајку детета о томе да је он одвео дете у Србију да би оно тамо провело распуст. Мајка детета је касније сазнала да се отац вратио у Немачку а дете оставио код своје мајке у Србији са намером да тамо трајно борави; дете је такође уписано у школу у Србији, коју похађа. У року од неколико дана од довођења детета у Србију без знања мајке, отац је поднео тужбу за утврђивање очинства против мајке детета домаћем суду. Отац је предложио у тужби да суд донесе одлуку којом би се утврдило да је он природни ванбрачни отац детета, да се та чињеница упише у матичне књиге рођених, као и да се обавезе мајка детета да плаћа издржавање за дете почев од његовог рођења све док обавеза не престане из законом прописаних услова. Домаћи суд је констатовао да је отац, према изводу из матичне књиге рођених већ уписан као отац.

²⁹ Решење Окружног суда у Београду III P1.117/04 од 25. јуна 2004. године и решење Врховног суда Србије у Београду Гж.104/04 од 4. новембра 2004. године, видети Билтен окружног суда у Београду, бр. 65/2005, Интермекс, Београд, стр. 120-123.

Мајка детета је после сазнања да је отац дете, које је било код њега за време викенда и кога је требало да врати мајци, одвео у Србију и оставио га код своје мајке, тј. дететове бабе, покренула поступак пред немачким судом ради регулисања питања старатељства над дететом. Немачки суд је 1.04.2004. године након усмене расправе у којој је учествовао и отац детета, донео одлуку о привременој мери на основу које се право одређивања боравишта детета преноси на мајку и да отац мора заједничко дете без одлагања да врати мајци. Овај суд је на основу околности случаја истакао да ће даљу одлуку о питању права одређивања боравка детета донети на главној расправи на којој ће се саслушати дете и социјални радник, а да решење о коме је реч доноси као привремену меру која има правно дејство.

Мајка детета је на основу одлуке суда у Немачкој поднела предлог Окружном суду у Београду ради признања одлуке о привременој мери – решења немачког суда о регулисању старатељства над малолетним дететом између предлагача – мајке детета и противника предлагача – оца детета. Немачки суд је одлуку донео 1. априла 2004. године, а дете је одведено од мајке у последњој трећини фебруара те исте године.

2) Одлука домаћег суда о признању одлуке – решења о привременој мери немачког суда о старатељству над малолетним дететом

Окружни суд у Београду је решењем бр. ШП1.117/04 од 25. јуна 2004. године признао одлуку о привременој мери, тј. решење суда у Немачкој од 01. 04. 2004. године о регулисању старатељства над малолетним дететом, наводећи да та одлука има правно дејство, која чињеница је констатована печатом од стране истог немачког суда. Поводом овог решења противник предлагача, отац малолетног детета је изјавио жалбу Врховном суду Србије као другостепеном суду, који је потврдио решење првостепеног суда решењем Гж. 104/04 од 4. новембра 2004. године.

2а) Образложење првостепеног суда

Првостепени суд је одлуку о признању немачког суда засновао на одредбама Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља и Закона о потврђивању Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања и на основу овог закона на одредбама саме Европске конвенције.

Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља³⁰. – Суд се најпре позвао на став 1 члана 86, да би констатовао да се страна судска одлука „изједначује са одлуком наше земље и производи правно дејство у нашој земљи само ако је призна наш суд“³¹. Даље, суд се позива на члан 87 по коме ће се страна судска одлука признати само ако подносилац захтева за признање уз одлуку поднесе и потврду надлежног страног суда о правноснажности дотичне одлуке по праву државе у којој је одлука донесена. Суд је ову чињеницу констатовао увидом у одлуку немачког суда, на којој се налази печат којим се на дан 21. 04. 2004. године констатује да одлука има правно дејство.

Суд даље наводи:

*„Чланом 93. истог Закона предвиђено је да ако је при одлучивању о личном стању и статусу држављанина наше земље, требало по овом Закону применити наше право, страна судска одлука ће се признати када је примењено страно право, ако та одлука битно не одступа од нашег права које се примењује на такав однос. Чланом 91 истог Закона предвиђено је да се страна судска одлука неће признати ако не постоји узајамност, с тим да непостојање узајамности није сметња за признање стране судске одлуке донете у брачном спору и спору ради утврђивања и оспоравања очинства и материнства. Чланом 94. став 2 тог Закона је предвиђено да ако надлежни орган наше земље сматра да се страна судска одлука односи на лично стање – статус држављанина наше земље, таква одлука да би била призната подлеже преиспитивању по одредбама чл. 87. до 92. овога Закона. У конкретном случају малолетно дете на које се односи привремена мера има двојно држављанство, инострано, али не држављанство оне земље које је донело одлуку чије се признање тражи, већ треће земље и наше држављанство, због чега је суд преиспитивао одлуку сходно наведеним одредбама чл. 87. до 92. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља.“*³²

Коментар образложења. – Позивање суда на горе наведене чланове у образложењу решења којим се признаје привремена мера о одређивању старатељства над дететом које је без пристанка мајке одведено од стране оца из места његовог уобичајеног боравишта у Немачкој у Србију захтева одређени коментар.

³⁰ Службени лист СФРЈ, бр. 43/82 и Службени лист СРЈ, бр. 46/96.

³¹ Видети: Билтен Округног суда у Београду, бр. 65/2005, стр. 120.

³² Idem, стр. 121.

Најпре, признање иностраних привремених мера је спорно и у теорији и у пракси међународног приватног права. Дилема произлази из услова који прописује (у нашем случају то је члан 87. ЗРСЗ) да ће се иностран одлука признати само ако је страна судска одлука правноснажна; овај услов је испуњен уколико се иностран одлука, по праву државе чији ју је суд донео, не може нападати редовним правним лековима. С обзиром на то да привремене мере, због своје природе и функције не могу да удовоље овом услову, оне не би могле да добију егзекватуру, те би њихово дејство било ограничено на територију оне државе чији суд их је донео. Природа приватноправних односа са елементом иностраности тражи да се од оваког става одступи, с обзиром на то да постоје ситуације у којима би се њихов циљ могао постићи само онда ако би се оне, једном донете, простирале и на прекограничне ситуације. Тиме би се допринело ефикасности у решавању спорова са елементом иностраности, као и правној сигурности. Врховни суд Србије је, уосталом, у једној својој ранијој одлуци већ изразио схватање да привремене мере иностраних судова могу да буду предмет егзекватуре у домаћој држави.³³

Из образложења решења које чини предмет ове анализе се види да је Окружни суд у Београду отклонио ову дилему – ако ју је уопште имао – утврђујући да одлука немачког суда има правно дејство која чињеница је потврђена печатом тог суда.

Позивајући се на члан 93 и став 2 члана 94 ЗРСЗ домаћи суд је, с обзиром на предмет иностране одлуке – привремена мера о стрателству над малолетним дететом – правилно оценио да је реч о статусним стварима, у погледу којих ЗРСЗ прописује посебан режим. Тај режим садржи одређене специфичности у односу на општи режим који је уређен одредбама чланова 87-92 ЗРСЗ, у зависности од држављанства лица чији статус се уређује иностраном одлуком, као и од тога да ли је одлуку донео суд државе чије држављанство дотично лице има или суд неке друге стране државе (чије држављанство нема лице о чијем статусу је реч). Имајући у виду ове критеријуме, ЗРСЗ нормира следеће ситуације:

- а) Члан 93 односи се на случајеве у којима домаћи суд треба да донесе одлуку о признању и извршењу иностране одлуке којом је

³³ Врховни суд Србије је у одлуци Гж 46/93 поводом жалбе против решења Окружног суда у Београду, којим је призната привремена мера словеначког суда заузео став да чињеница, да је одлука иностраног суда по својој природи, уствари, привремена мера, само по себи није сметња за признање, уколико су испуњени сви законски услови за признање одлуке страног органа, односно суда; видети: Варади, Бордаш, Кнежевић, Међународно приватно право, седмо, неизмењено издање, Форум, Нови Сад, 2005, стр. 524.

одлучено о личном стању (статусу) држављанина Србије.³⁴ Овакве одлуке ће се признати у Србији уколико одговарају условима из чланова 87-92 ЗРСЗ уз које домаћи суд надлежан за егзекутуру мора испитати и посебан услов из члана 93. Он налаже да се иностранна статусна одлука испита и с обзиром на примењено супстанцијално право, али само у оним случајевима у којима би о статусу држављанина Србије по ЗРСЗ требало применити право Србије, а иностранни суд није применио право Србије, већ право неке друге државе. Ако је примена таквог супстанцијалног права на статусно питање држављанина Србије довела до одлуке чија садржина битно не одступа од права Србије које се примењује на такав однос, иностранна одлука ће се признати³⁵.

- б) Члан 94 односи се на случајеве у којима домаћи суд треба да одлучи о признању и извршењу иностраних одлука које се односе на статус иностраног држављанина, а то лице има држављанство оне државе чији је суд донео одлуку (ситуације у којима би страни држављанин тражио пред нашим судом признање одлуке која се односи на његов статус и коју је донео суд државе чији је он држављанин). С обзиром да је овде реч о одлуци која је за лице на чији се статус односи одлука државе чије држављанство оно има (на пр. ако би држављанин Немачке тражио признање одлуке немачког суда у Србији), Србија нема интереса да преиспитује инострану одлуку по свим претпоставкама из ЗРСЗ (чл. 87-92) од којих неке имају за циљ у првом реду заштиту домаћег држављанина (чл. 89, 91 и 92), те ће се преиспитати само оне претпоставке чије постојање је гаранција правилног поступка пред страним судом (чл. 87, 88) и које су израз међусобног уважавања између држава (чл. 90)³⁶. Међутим, уколико се иностранна одлука не односи само на статус држављанина државе одлуке, већ и на статус држављанина Србије, став 2 члана 94 прописује да се таква одлу-

³⁴ „Ако је при одлучивању о личном стању (статусу) држављанина Савезне Републике Југославије требало по овом закону применити право СРЈ, страна судска одлука признаће се и кад је примењено страном праву, ако та одлука битно не одступа од права СРЈ које се примењује на такав однос.“

³⁵ Видети ближе код Бордаш, Породичноправни односи у међународном приватном праву, Форум, Нови Сад, 2000, стр. 112; Варади, Бордаш, Кнежевић, *op. cit.*, 544-546; Дика, Кнежевић, Стојановић, Коментар Закона о међународном приватном и процесном праву, Номос, Београд, 1991, стр. 311-314.

³⁶ Став 1 члана 94: „Одлуке страних судова које се односе на лично стање (статус) држављанина државе чија је одлука у питању, признају се у СРЈ без преиспитивања од стране суда по члану 89., члановима 91. и 92. овог закона.“

ка мора преиспитати по одредбама 87-92 ЗРСЗ³⁷, тј. по општем, а не посебном режиму егзекватуре.

- в) Члан 95 обухвата случајеве када инострани држављани траже од суда Србије признање одлуке која се односи на њихово лично стање (статус), а одлуку је донео суд државе чији они нису држављани (на пример држављани државе Х тражи признање одлуке државе У у Србији).³⁸ Овакве одлуке ће се признати само ако испуњавају услове за признање у оној држави чије држављанство имају лица о чијем је статусу реч. Законска одредба изазива дилему у теорији у погледу тога, да ли домаћи суд овакве одлуке признаје под условима које прописује право државе чији су држављани лица на чији статус се одлука односи, или се ти услови кумулирају са условима које поставља право Србије. Већински став јесте онај о кумулацији, насупротив оном који заговара да се по домаћем праву испитају само услови који се односе на правноснажност иностране одлуке, на поштовање права одбране и на поштовање принципа *non bis idem*, као и уважавање дејства раније покренуте парнице пред судом Србије – као и случају који је обухваћен ставом 1 члана 94.³⁹ Без обзира на ове различите ставове, може се констатовати да преиспитивање оваквих *статусних* одлука и по осталим условима из ЗРСЗ (непостојање искључиве надлежности домаћих органа, поштовање јавног поретка Србије и постојање узајамности) не би баш често имало за резултат одбијање признања упркос томе што би иначе одговарале условима егзекватуре у држави чије држављанство имају лица на чији статус се одлука страног суда (тзв. треће државе) односи.

У овом контексту се поставља питање да ли је одлука немачког суда – привремена мера о регулисању старатељства над малолетним дететом између његових родитеља – одлука која се односи на лично стање (статус), и уколико је одговор потврдан, о чијем статусу је реч.

ЗРСЗ не одређује шта подразумева под „одлукама о личном стању (статусу)“ да би помоћу такве дефиниције одредио поље примене чланова 93-95. У Коментару Закона о међународном приватном и процесном пра-

³⁷ Став 2 члана 94: „Ако надлежни орган СРЈ сматра да се страна судска одлука односи на лично стање (статус) држављанина СРЈ, таква одлука, да би била призната, подлеже преиспитивању по одредбама чл. 87. до 92. овог закона.“

³⁸ Члан 95: „Ако се страна судска одлука односи на лично стање (статус) странаца који нису држављани државе која је донела ту одлуку, одлука ће се признати само ако испуњава услове за признање у држави чији су држављани односна лица.“

³⁹ Видети белешку бр. 35.

ву⁴⁰ аутори наводе да се под личним стањем (статусом) подразумевају „све оне правне ствари које се тичу правне особности и разних облика способности те опћенито особног положаја правног субјекта у правним односима са другим субјектима“. Према томе, одлуке о личном стању обухватају питања која се тичу правне и пословне способности (проглашење несталог лица за умрло, ограничење и лишење пословне способности, враћање пословне способности), старатељства, усвојења, порекла детета (признање, утврђивање, оспоравање очинства и материнства), родитељског права и његовог вршења – у том склопу поверавања детета на чување и васпитање, постојање и непостојање и ништавост брака, развод брака, лична дејства брака и сл.

Дакле, одлуке о старању о деци свакако спадају у одлуке о личном стању, јер одређују лични положај неког лица у правним односима са другим лицима, јер право и дужност старања о деци чини део родитељског права. Оно се изводи из статуса родитељства и природно припада и оцу и мајци од тренутка рођења детета, а његово вршење има два основна облика: заједничко вршење и самостално вршење родитељског права.⁴¹ Овај други облик укључује ситуацију у којој један родитељ сам врши родитељско право на основу судске одлуке, јер родитељи не живе заједно а нису закључили споразум о вршењу родитељског права⁴² (ово су ситуације у којима се раније говорило о поверавању детета на чување и васпитање једном родитељу). Родитељ који не врши родитељско право има право на виђање детета, тј. има право и дужност да издржава дете, да одржава личне односе са дететом и да заједнички и споразумно одлучује са родитељем који врши родитељско право о питањима која битно утичу на живот детета. Поставља се такође питање о чијем статусу је реч: да ли о статусу оца и мајке детета, о статусу детета или о статусу свих њих. С обзиром на то да је овде реч о вршењу права које припада по природи ствари и мајци и оцу, али се из одређених разлога врши самостално од стране једног родитеља са одређеним последицама на права и дужности другог родитеља, реч је о статусу оца и мајке. Није реч о статусу детета, иако његов статус утиче на вршење родитељског права ако дететови родитељи нису у браку у време његовог рођења.

Ако се све горе речено узме у обзир, питање је да ли је суд правилно резонувао када се позивао на одредбе члана 93 и става 2 члана 94 ЗРСЗ, да

⁴⁰ Дика, Кнежевић, Стојановић, *op. cit.*, 311.

⁴¹ Видети ближе код Г. Ковачек-Станић, *Породично право*, Правни факултет, Центар за издавачку делатност, Нови Сад, 2005, стр. 298-304.

⁴² *Idem*, стр. 303.

Deleted:

Deleted:

би одредио који су то услови по којима је требало да испита решење – привремену меру немачког суда о старатељству над малолетним дететом. У чињеничном склопу у коме је мајка држављанка државе А, отац држављанин Србије, дете држављанин државе А и Србије, а сви они имају редовно боравиште у Немачкој – једина одредба која долази у обзир за примену је одредба члана 93. Одредба члана 94 није релевантна, јер се односи на случајеве у којима држављанин државе чији је суд донео одлуку тражи признање те одлуке у Србији, а то није случај. Немачка одлука се односи на статус држављанке државе А (а не немачке држављанке) и држављанина Србије. Став 2 члана 94 се не може читати и примењивати изван контекста, тј. он се везује за став 1, а случај који разматрамо се не може подвести под његову одредбу. Ипак, није погрешан став суда да се признање немачке одлуке мора спровести по одредбама чл. 87-92 ЗРСЗ, пошто члан 93 не отклања потребу преиспитивања стране судске одлуке по тим одредбама, већ уз њих намеће и обавезу спровођења теста еквиваленције, као што је то, уосталом констатовао и првостепени суд.

Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања. – Првостепени суд је после одређивања правног основа признања одлуке немачког суда по ЗРСЗ, у образложењу своју пажњу усмерио на анализу и примену Европске конвенције. Суд се позвао на различите чланове конвенције, што се види из следећег текста који је објављен у Билтену Окружног суда у Београду:

„Законом о потврђивању Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању поновног старања („Сл. Лист СРЈ“ Међународни уговори бр. 1/01), предвиђено је да бесправно одвођење детета означава одвођење преко међународне границе и кршење одлуке о његовом старању, која је донета у једној држави уговорници, у којој је одлука извршена. Због тога треба уз захтев за признање или извршење овакве одлуке приложити доказ о извршености одлуке (у конкретном случају то је утврђено из печата суда који потврђује да одлука има правно дејство). Такође овим Законом, којим се наводи текст поменуте Европске конвенције, предвиђено је да свако лице које је у једној држави уговорници добило одлуку о старању о детету и које жели да у другој држави уговорници добије признање и извршење ове одлуке, може поднети захтев надлежном органу било које државе уговорнице, где ће се ова одлука признати, а када је у земљи порекла

извршина, извршиће се у свакој другој држави уговорници. Признање и извршење се не може одбити у случајевима неправног одвођења које набраја Конвенција, када су у тренутку покретања поступка у држави која је донела одлуку или у време неправног одвођења, ако је до њега раније дошло, дете и његови родитељи имали само држављанство ове државе или када је дете имало своје уобичајено боравиште на територији поменуте државе и када је захтев за враћање поднет централном органу у року од 6 месеци од дана неправног одвођења, с тим да су Конвенцијом превиђени централни органи које ће свака држава уговорница одредити.

*У конкретном случају за признање и извршење одлука о старању и поновном успостављању односа старања у нашој земљи надлежност има окружни суд, који је нашао да не постоје услови за одбијање признања и извршења, јер није реч о одлуци која је донета у одсуству тужене стране, нити у случају да тужена није обавештена о покретању поступка и благовремено примила иницијални акт или неки други одговарајући акт, јер се из одлуке чије се признање тражи види да је отац учествовао у усменој расправи пред судом, где је одбио договор са мајком детета. Наш суд је такође имао у виду да је надлежност иностраног суда заснована на последњем заједничком уобичајеном боравишту родитеља детета и самог детета, што је утврдио из потврде одељења за странце – дозволи боравка за дете. Суд је такође нашао да иако су родитељи детета у међувремену променили адресе у иностранству и даље имају боравиште у истом месту, па је и са тог аспекта одлука донета од стране надлежног органа. Такође домаћи суд је имао у виду да нема разлога за одбијање признања и извршења који би постојали да је у тренутку покретања поступка у држави **порекла одлуке**, дете имало држављанство наше државе или уобичајени боравак у нашој држави, а да то није имало у држави порекла одлуке. Суд се наиме везао код признања одлуке за место где је дете имало уобичајено боравиште и где је живело све време након свог рођења и где је похађало школу.*

Са свега изнетог првостепени суд је сматрао да су последице иностране одлуке чије се признање тражи спојиве са основним принципима породичног права наше земље и да су у складу са интересом малолетног детета.⁴³

⁴³ Билтен Округног суда у Београду, бр. 65/2005, стр. 121-123., Интермекс, Београд.

Коментар. – Из наведеног текста се може закључити да је суд правилно схватио да се Конвенција примењује у случајевима противправног (по преводу текста на српски: бесправног) одвођења детета преко међународне границе чиме се *крши одлука* о његовом старању, а која је донета у једној држави уговорници и у тој држави уговорници је та одлука извршна (члан 1. д, дефиниције појмова које Конвенција користи). Из истог текста се, међутим, не види да се „бесправним“ одвођењем сматрају још две ситуације, од којих је за овај случај значајна она под (ii) – а то је одвођење „које је касније проглашено незаконитим у смислу члана 12.“ – а случај пред судом управо спада у ову ситуацију.

Као што је већ речено, Европска конвенција *захтева постојање одлуке о старању* у време противправног одвођења детета (Хашка конвенција о грађанскоправним последицама међународне отмице деце обухвата и случајеве у којима нема одлуке о старању, већ се оно врши *ex lege*, на основу одговарајућих норми државе у којој је редовно боравиште детета⁴⁴), која треба да буде *призната по једном од режима из Конвенције у држави уговорници у коју је дете одведено*. На основу тако признате одлуке се може тражити и реализовати повратак детета у државу уговорницу из које је одведено да би се поново успоставио однос старања. Ако таква одлука не постоји, примениће се члан 12:

„Ако у време када је дете одведено преко међународне границе не постоји извршна одлука о старању о детету донета у некој држави уговорници, одредбе ове конвенције се примењују на сваку каснију одлуку везану за старање о том детету, којом се одвођење проглашава незаконитим, донету у држави уговорници на захтев било ког заинтересованог лица.“

Из Објашњења уз текст Конвенције, које није аутентично тумачење исте, али њени творци сматрају да може да помогне приликом тумачења и примене Конвенције⁴⁵, поводом члана 12 произлази да одредба покрива „случајеве у којима је лицу, које је на старање овлашћено самом применом закона (*ex lege*) или које је фактички вршило старање (*de facto*), одузето старање путем противправног одвођења детета преко међународне границе. Стога се одлука надлежног органа мора обезбедити после одвођења детета, да би се омогућило предузимање акције у другој држави уговорници. Таква одлука је неопходна да би се обезбедила неопходна сигурност лицу које је овлашћено да врши старање у држави порекла одлуке, као и да би се омогућило да замољена држава предузме кораке предвиђене Конвенцијом.“⁴⁶

⁴⁴ Став 1а члана 3. Хашке конвенције.

⁴⁵ Видети: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/105.htm>

⁴⁶ Тачка 61 Објашњења уз Конвенцију.

Домашај члана 12, према Објашњењу, простира се на ситуације у којима се старање врши било од стране једног од родитеља, или заједнички од стране оба родитеља, али без претходне одлуке надлежног органа. У првој ситуацији једно лице врши старање по праву државе порекла одлуке, а лице које одводи дете нема право на старање. У другој ситуацији, старање о детету припада заједнички и једном и другом лицу, и једно од тих лица одводи дете и тиме чини повреду права другог. Врло је важна следећа констатација из Објашњења: „Мада је у оба случаја неопходна одлука о старању, у првом случају се захтева само потврда права на старање, док други случај може да захтева одлуку у меритуму.“⁴⁷

Из околности случаја пред судом и из чињенице да је немачки суд донео одлуку – решење о привременој мери о регулисању старатељства над малолетним дететом произлази да у време када је отац без знања мајке довео дете у Србију и ту га оставио, није постојала одлука о старању ни органа Немачке у којој сва заинтересована лица имају редовно боравиште (без обзира на то да нико од њих нема држављанство Немачке), ни одлука неке друге државе уговорнице (дакле, ни Србије). Међутим, одлука коју је немачки суд донео *после* противправног одвођења детета у Србију на основу члана 12 Конвенције, потпада под конвенцијски режим (под условом да је одвођење детета проглашено незаконитим – о чему нема података, али с обзиром да се одлуком налаже и то да отац сместа изручи заједничко дете мајци, основано се може тврдити да је констатована противправност одвођења). С обзиром да је одлука донесена као привремена мера, дух и циљ Конвенције налаже да то својство није сметња за егзекватуру, ако се из стране одлуке види да она у земљи у којој је донесена има правно дејство. Овакав став је наведен у Објашњењу уз текст Конвенције, које уз члан 7 гласи:

„35. Извршење ће се одобрити само ако је одлука извршна у држави порекла. Ако се у држави порекла судска одлука која још није стекла својство коначне пресуде (*chose jugée*) не може извршити или се може извршити само под одређеним условима, таква одлука ће имати **исто дејство** и у замољеној држави.“

⁴⁷ Видети последњи став тачке 61 Објашњења. У тачки 62. се даље наводи: „Одлуке донесене у држави порекла морају имати два елемента: прво, оне морају декларисати да је одвођење противправно. Друго, морају назначити ко је имао право на старање, да би се тиме омогућило да дете буде враћено том лицу. Ови елементи могу да буду обухваћени једном одлуком или могу да буду садржани у две одвојене одлуке, у складу са унутрашњим правом државе порекла. Међутим, за примену члана 12 може се сматрати довољном и одлука која се ограничава на то да налаже повратак детета у место где је оно било пре одвођења.“

Даље, из цитираног текста Билтена Окружног суда у Београду се види да је поступајући суд у поступку доношења одлуке о егзекватури испитао одредбе чланова 8-10 Конвенције, од којих сваки прописује посебне услове, које везује за чињенице случаја, за протек времена рачунајући од дана одвођења детета, али и за околност да ли се егзекватура тражи преко централног органа или не.

Како је у првом делу рада наведено, Конвенција предвиђа три режима егзекватуре⁴⁸:

- (1) Члан 8 поставља услове за случајеве који су *посебно тесно везани* за државу порекла одлуке, на основу тога да дете и родитељи имају као своје једино заједничко држављанство, држављанство државе порекла одлуке, с тим да дете мора имати и редовно боравиште у тој држави.

У случају на који се односи одлука немачког суда таква веза не постоји, с обзиром да ни родитељи, ни дете уопште немају немачко држављанство, што је поступајући суд и констатовао.

- (2) Члан 9 одређује услове, у форми сметњи, за признање и извршење одлука о старању у случајевима који не спадају под члан 8, *али је захтев за признање поднет централном органу у року од 6 месеци од дана одвођења детета*. Те сметње се тичу поштовања права одбране које се цени како кроз достављање, тако и на основу чињеница на којима је орган који је донео одлуку засновао своју надлежност (признање се може одбити ако је надлежност заснована, на пример као прекомерна) и рес иудицата у замољеној држави (став 1 члана 9). Претпоставка је да је редован пут за егзекватуру одлука по Конвенцији онај, који се одвија преко централних органа, али став 2 члана 9 **изричито** наводи да ће се одредбе става 1 овог члана применити и тада када *захтев није поднет ни једном централном органу*, под условом да се егзекватура тражи у року од 6 месеци од дана противправног одвођења детета.

С обзиром на околности случаја на основу којих је немачка одлука о привременој мери о одређивању права на старање донета, Окружни суд у Београду је требало да констатује да су испуњени услови за примену одредаба члана 9 и призна одлуку, уколико противник предлагача није доказао постојање сметњи по истом члану.

⁴⁸ Видети: 3) Део II – Признање и извршење одлука и поновно успостављање старања о деци (чл. 7-12).

- (3) Члан 10 се примењује у оним случајевима који се не могу подвести под чл. 8 и 9. Веома је важно нагласити да према Објашњењу уз текст Конвенције, члан 10 одређује услове/ сметње за признање и извршење одлука о старању када се оно тражи по истеку од 6 месеци од дана противправног одвођења, али и у случају када **није било противправног одвођења** а заинтересовано лице хоће да добије егзекватуру у некој држави уговорници. У оваквим случајевима се одлуке о старању преиспитују по условима/сметњама из чланова 9 и 10.

Окружни суд у Београду се у образложењу решења о признању и извршењу немачке одлуке позвао на сметњу из тачке ц (ii) став 1 члана 10 Конвенције, што је излишно, с обзиром да овај случај не спада под члан 10, већ члан 9 у ком случају се услови/сметње за егзекватуру не кумулирају.

Formatted: Podnaslov1.1.1

2б) Образложење Врховног суда Србије

У делу који се односи на услове/сметње за признање и извршење немачке одлуке овај суд је решенејм бр. Гж. 104/04 „*потврдио решење првостепеног суда у жалбеном поступку, наивши да одлука која је призната побијаним решењем није у супротности са законима Државне заједнице Србија и Црна Гора, ни са Законом о потврђивању Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављајњу односа старања, нити је њено признање супротно поретку ДЗСЦГ, па су испуњени услови из чл. 87, 88. и 92. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља (Сл. лист СРЈ бр. 44/96) за признање стране судске одлуке.*“⁴⁹

Кратак коментар. – Потврђујући решење првостепеног суда, другостепени суд није погрешно у погледу резултата, као што то стоји и за одлуку Окружног суда. Критику заслужују оба суда, с обзиром да нису водили рачуна о хијерархији извора међународног приватног права.

Члан 3 ЗРСЗ одређује свој домен примене прописујући да се одредбе о одређивању меродавног права за статусне, породичне и имовинске, као и за друге материјалноправне односе с међународним елементом, правила о надлежности судова и других органа СРЈ, правила поступка и правила за

⁴⁹ Билтен Окружног суда у Београду, бр. 65/2005, стр. 123.

признање и извршење страних судских (и арбитражних⁵⁰) одлука не примењују, ако су регулисани другим савезним законом или међународним уговорима. Стога је јасно, да Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања која је ратификована од стране СРЈ⁵¹ и ступила на снагу 1. маја 2002. године долази у хијерархији испред ЗРСЗ и одредби чланова на које се оба суда позивају.

Formatted: Podnaslov1

III Закључак

Ратификацијом Европске конвенције и њеним ступањем на снагу 1. маја 2002. године за Савезну Републику Југославију, тј. Србију, домаће међународно приватно право добило је један нови извор. Конвенција је прва вишестрана конвенција која обавезује Србију која регулише егзекватуру страних судских одлука, односно одлука других надлежних државних органа и на снази је у 35 држава. Значај ове конвенције произлази у првом реду из чињенице да је она резултат афирмације и остваривања начела заштите и најбољег интереса детета која су данас темељи децјег права. Најзначајнија последица ратификације ове Конвенције у области међународног приватног права Србије јесте да она на основу одредбе члана 3 ЗРСЗ дерогира одредбе чланова 87-95 истог, и тако у стварима признања и извршења одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања хијерархијски долази испред њега.

Formatted: Tekst-reg

Deleted: ,

ЗРСЗ познаје два режима за признање и извршење страних судских одлука. Општи режим се примењује у погледу свих иностраних одлука које се по критеријумима из става 2 и 3 члана 86 сматрају судским одлукама и он је регулисан одредбама 87-92 ЗРСЗ. Посебан режим ЗРСЗ прописује за стране судске одлуке које се односе на лично стање (статус) појединаца. За овај посебан режим се не може уопштено рећи да олакшава или отежава егзекватуру, с обзиром на то да је он пре постављен на идеји и афирмацији уважавања права државе чије држављанство имају лица чији статус је одређен страном судском одлуком и која је предмет признања и извршења пред домаћим судом. Члан 93 намеће домаћем суду да испита страну судску одлуку која се односи на лично стање држављанина Србије не само по одредбама чл. 87-92, већ и да спроведе тест еквиваленције,

Deleted: .

⁵⁰ Закон о арбитражи, Сл. гласник РС, 46/06 је у члану 69 ставио ван снаге одредбе чланова 97-100 ЗРСЗ које се односе на признање и извршење страних арбитражних одлука.

⁵¹ Сл. лист СРЈ „Међународни уговори“ бр. 01/01.

уколико је инострани суд на меритум применио инострано право, а по одредбама ЗРСЗ би у таквом случају било меродавно право Србије; члан 94 олакшава признање, с обзиром да одлуку која се односи на лично стање држављанина државе порекла одлуке домаћи суд неће испитивати са аспекта међународне надлежности, јавног поретка, ни узајамности; приликом признања иностране одлуке која се односи на странце који нису држављани државе која је донела одлуку имају по члану 95 одлучујући значај за егзекватуру у држави чији су држављани дотична лица, с тим да се уз њих испитују и услови по члановима 87-92 ЗРСЗ.

Са аспекта извора норми о признању и извршењу страних судских одлука у Србији Европска конвенција уводи *специјалан режим*, с обзиром на то да одређује посебно прилагођене услове/сметње за признање и извршење страних одлука о старању о деци и поновном успостављању односа старања. Карактеристика специјалног режима произлази, с једне стране, из генерално посматрано олакшаних услова егзекватуре у односу на општи законски режим, а с друге стране у успостављању националних централних органа који имају задатак да олакшају спровођење Конвенције, између осталих и на тај начин да, у случају потребе, покрећу поступак код својих надлежних органа ради обезбеђења признања или извршења одлуке (чл. 2-6, нарочито тачка ц става 1 члана 5). Што се тиче олакшаних услова егзекватуре, они су прилагођени различитим потребама и различитим чињеницама:

- (1) ако родитељи и дете имају заједничко држављанство државе порекла одлуке (које им је и једино), и ако дете има редовно боравиште у тој држави у релевантно време – одлука ће се признати само на основу утврђивања ових чињеница, *без преиспитивања* по било каквим условима/сметњама, ако је захтев поднет у року од 6 месеци од дана противправног одвођења (члан 8);
- (2) ако не постоје чињенице из члана 8, али је захтев поднет у року од 6 месеци од дана противправног одвођења, преиспитивање одлуке ће се ограничити само на поштовање права одбране тужене стране, контролу надлежности органа која не сме да буде прекомерна ако је одлука донесена у одсуству тужене стране и на приговор *res iudicata* у држави признања (члан 9);
- (3) у свим осталим случајевима одлуке о старању – укључујући оне чије се признање не тражи поводом противправног одвођења детета – сметње за признање обухватају оне из члана 9, којима се додају *очигледна* неспојивост последица одлуке са

Deleted: ,

Deleted:

Formatted: Justified, Indent: Left: 1,5 cm, Hanging: 0,7 cm, Line spacing: Exactly 12,5 pt, Widow/Orphan control, Adjust space between Latin and Asian text, Adjust space between Asian text and numbers, Tabs: 0,7 cm, Left

основним принципима породичног права у држави у којој се тражи признање, утицај промењених околности на остваривање најбољег интереса детета, постојање ближе везе детета са државом у којој се тражи егзекватура него са државом порекла одлуке и постојање *res iudicata* у држави егзекватуре (члан 10). За разлику од ситуација под (1) и (2) у којима је нагласак на олакшавању признања и извршења у хитним случајевима, сметње за остале случајеве које се преиспитују у кумулацији са сметњама из члана 9, имају, у првом реду, за циљ осигурање најбољег интереса детета.

Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања, како произлази из горњих излагања, којима нису исцрпљена сва питања и проблеми који би се могли поставити, није најједноставнија за примену. То се види и поводом решења Окружног суда у Београду и решења Врховног суда Србије у материји признања одлуке немачког суда. Аутор овог рада је, ценећи чињеницу да су судови *применили* Европску конвенцију, само желео да укаже на неке проблеме на које у будућности треба обратити пажњу.

*Bernadet Bordaš, Ph.D., Full Professor
Novi Sad School of Law*

The European Convention on Recognition and Enforcement of Decisions concerning Custody of Children and on Restoration of Custody of Children – a New Source of Private International Law in Serbia

Abstract

The Federal Republic of Yugoslavia ratified The European Convention on Recognition and Enforcement of Decisions concerning Custody of Children and on Restoration of Custody of Children (1980) in 2002, and after it has entered into force on May 1st 2002, it has become a new source of private international law in Serbia. This Convention, which is in force in 35 states, is the first multilateral treaty in Serbia on recognition and enforcement of foreign judgments. The significance of the Convention is found, above all, in the fact, that it is the result of the affirmation and implementation of the principles of protection and of the best interest of the child, which constitute the bases of the law of the children. The most important consequence of the ratification of the Convention for the private international law in Serbia is that it derogates articles 87-95 of The Private International Law Code of Serbia. Article 3 of this Code reads: “This Code shall not apply to relationships defined in Article 1, if they are governed by another federal act or an international agreement” – meaning that the Convention in matters of recognition and enforcement of decisions concerning custody of children and on restoration of custody has precedence over the Private International Law Code.

The Private International Law Code of Serbia establishes two regimes for the recognition and enforcement of foreign judgments. Articles 87-92 make the *general regime*, and it is applied to all foreign decisions which are, pursuant to the criteria laid down in the provisions of Article 86(2) and 86(3) deemed as foreign court judgments. Foreign judgments on the personal status of individuals are subject to a *particular regime*. This particular regime is not so much designed to facilitate or impede the *exequatur*, but rather to confirm the idea of

affirmation and respect of the law of the country whose nationals are those individuals who apply for the recognition and enforcement of judgments in matters of their status in Serbia. If a Serbian national files for the recognition and enforcement of a foreign decision that refers to her/his personal status, Article 93 asks the Serbian court to examine the decision not only subject to articles 87-92, but also to the so called test of equivalence: the court has to examine whether the decision reached by the foreign court and subject to foreign governing law is equivalent to a decision which would have resulted if under the provisions of the Act on the Conflict of Laws the law of Serbia had been the governing law. If a foreign judgment referring to the personal status of a national of the state in which the decision was rendered has to be recognized in Serbia, article 94 facilitates it, providing that the grounds concerning the jurisdiction of the foreign court, the compliance with the public policy of Serbia, neither the condition of reciprocity should not be tested. And lastly, if a foreign decision referring to the personal status of an individual, who is not the national of the state in which the decision was rendered has to be recognized in Serbia, the grounds for recognition provided for in the law of the state whose national is the person concerned, are – according to Article 95 – decisive, but the examination includes cumulatively the grounds laid down in Articles 87-92 of the Serbian Act, too.

Related to the sources of law on recognition and enforcement of foreign judgments in Serbia, the European convention introduces a *special regime*. The special character of this regime comes from the fact that the Convention provides for separate, adapted grounds for the recognition and enforcement of decisions concerning custody of children and on restoration of custody of children. The characteristics of the special regime mean, that the Convention for some situations facilitate the grounds for the exequatur in comparison to the general regime of the Private International Law Code, and it calls for establishing of national central authorities which should carry out the functions provided for by the Convention, inter alia, by instituting proceedings, if necessary, before its competent authorities in order to secure the recognition or enforcement of the decision (Articles 2-6, particularly article 5.1.c). The grounds for the exequatur are adjusted to different needs and different circumstances:

- (1) If both the parents and the child had as their sole common nationality the nationality of the state in which the decision was given, and the child had his/her habitual residence in the territory of that state at the relevant time – the decision should be recognized or enforced solely upon the ascertainment of these facts. i.e. *without the examination* of any of the grounds of refusal spe-

- cified in the Convention, if the request was made within a period of 6 months from the date of the improper removal (Article 8);
- (2) in cases other than those defined in Article 8, in which the application has been made within a period of six months from the date of the removal, the examination of the decision would be limited to the grounds which concern the right of defense of the respondent, the jurisdiction of the competent authority which should not be exorbitant if the decision was given in default, and to the existence of an incompatible *res iudicata* in the state of recognition (Article 9);
 - (3) in all other situations, the decisions including those referring to custody of children but not given on the occasion of improper removal of the children, the grounds for refusal are not only those provided for in Article 9, but also those which concern the manifestly incompatibility of the effects of the decision with the fundamental principles of the family law and the law of the children in the state of recognition, the effects of the passage of time and the change in circumstances on the welfare and the best interest of the child, the closest connection of the child with the state of recognition than with the state in which the decision was given, and the existence of prior *res iudicata* in the state of recognition. Apart from the situations under (1) and (2) where the accent is on the facilitation of the recognition and enforcement in urgent cases, the grounds for recognition and enforcement in all other cases encompass cumulatively those provided for in Articles 9 and 10 primarily with the goal of securing the best interest of the child.

As it was shown in this article, The European Convention on Recognition and Enforcement of Decisions concerning Custody of Children and on Restoration of Custody of Children is not very easy to apply, nor were all the questions and problems arising from it and from its application, dealt with this time. Some of these issues could be seen in the decision of the Belgrade District Court and the decision of the Supreme Court of Serbia in the matter of recognition of a decision of a German court. Appreciating the fact, that the courts *did* apply the European convention, the author of the present article wanted just to mark some of the problems which should be taken into consideration in the future.